בס"ד, גליון מספר 283 • פרשת ויקהל-פקודי-החודש תשפ"ג • שנה ז'

עטרת ישורה

לע"נ הגה"צ ר' יחזקאל אליהו בהגה"צ ר' יהושע הורוביץ זצללה"ה

"ק"ק עטרת ישועה"

דז'יקוב

ע"ש מרן רביה"ק
בעל עטרת ישועה זיע"א
בנשיאות
הגה"צ רבי חיים מאיר הורוביץ שליט"א
אדמו"ר ואבד"ק דז'יקוב

עטרת ראשינו

ממשנתו של מרן אדמו"ר שליט"א

פועל המחלל שבת בשליחות אדונו האם האדון חייב מדאורייתא

בפרשתינו ציונו הבורא ית"ש על מצות שמירת שבת באמרו "וביום השביעי יהיה לכם קודש", ומכיון שנשאלתי בימים אלו ענין הנוגע להלכות שבת, ע"כ דבר בעתו מה טוב, ובע"ה נכתוב בענין זה.

נשאלתי מהגה"צ כהן שדעתו יפה מוה"ר גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א בזקן שיש לו גוי המטפל עמו ודואג לכל הצטרכיותיו והזקן נתאשפז בבית החולים והגוי נמצא עמו כל היום לטפל בו, האם מותר לגוי לקחת מונית בשבת כשהנהג אינו שומר תורה ומצוות או לא.

תשובה: בירור שאלה זו יפרד והי' לד' ראשים, א] האם מותר לגוי להכשיל ישראל אחר בעבירה, ב] ואת"ל דמותר האם מותר לישראל להכשיל ישראל אחר כשיד גוי באמצע. ג] האם איכא בזה איסור אמירה לעכו"ם. ד] פועל של ישראל המחלל שבת בשבילו האם בעה"ב עובר.

א] ואען ואומר בע"ה הנה בתחילה נדון האם גוי מוזהר על איסור לפני עור שלא להכשיל ישראל בעבירה, דהא ישראל מוזהר שלא להכשיל גוי בעבירה וכדאמרי' בע"ז ז' ב' "מנין שלא יושיט אדם כוס של יין לנזיר ואבר מן החי לבני נח ת"ל ולפני עור לא תתן מכשול", והנה התוס' בע"ז ט"ו ב' אהא דאמרי' דאסור למכור חמור לגוי [גזירה משום שמא ישאיל לו חמור והגוי יעבוד בו בשבת] ואסור נמי למכור לישראל החשוד למוכרו לגוי, והק' התוס' שם בד"ה לעובד, דהא לעיל י"ד א' אמרי' "אמר אביי אלפני מפקדינן אלפני דלפני לא מפקדינן", ואמאי אסור למכור חמור לישראל החשוד למכור לגוי הא הוי לפני דלפני.

ותי' התוס' וז"ל "וי"ל דהתם מיירי בעובד כוכבים שאינו מוזהר על לפני עור לפיכך אין אנו חוששין אם העובד כוכבים ימכור לחבירו אבל הכא דמיירי בישראל החשוד אנו מוזהרין שלא יבא שום ישראל לידי תקלה על ידינו הר"ר אלחנן, ועוד דחד לפני הוא שלא יחטא ישראל בשאלה ושכירות ונסיוני", ומבואר מדברי התוס' דגוי אינו מוזהר על איסור לפנ"ע.

והנה הפמ"ג ז"ל בספרו גינת וורדים כלל מ"ג כ' דנכרי נמי מוזהר על לפנ"ע, ורק על לפני דלפני אינו מוזהר, והנה לפום רהיטא תמוה מאד, דהיאך העלים עיניו הבדולחים מדברי התוס' הנ"ל דמפורש יוצא מפי רבותינו ז"ל דגוי אינו מוזהר על איסור לפני עור, וסברו הייתי לומר דכונתו ז"ל לתי' בתרא דהתוס' הנ"ל דתי' דהתם אין זה לפני דלפני אלא לפני עור גמור, דלפי"ז תו לית לן מקור והכרח להא דחידשו בתי' קמא דבגוי ליכא לפני עור.

מיהו נראה דזה אינו, דשפיר י"ל דהתוס' בתי' בתרא נמי מודו דגוי אינו מוזהר על לפנ"ע, דמהיכי תיתי שמוזהר על לאו דלפנ"ע, והא דהוצרכו התוס' בתי' בתרא דהוי לפני עור ולא לפני דלפני היינו משום דס"ל דגם הישראל אינו מוזהר על לפני דלפני וכפשטות דברי אביי לעיל י"ד א' ולפי' תירצו דהכא הוי לפנ"ע.

ושוב הראתני דהבית יצחק ז"ל בתשו' או"ח סי' קי"ז [נדפס אחרי קנטרס מנחת אהרון] אות ז' הביא דברי הפמ"ג ז"ל והביא בשם הג"ר מתתיהו שוועבר ז"ל להעיר מדברי התוס' הנ"ל ותי' הבית יצחק ז"ל דכונת הפמ"ג ז"ל לתי' בתרא דהתוס' שם, וצ"ע.

ב] ועד כען איירינן לגבי הגוי האם מוזהר בלפנ"ע, מיהו אכתי יש לאסור לכאו' משום לפני דלפני, דהנה אהא דאמרי' בע"ז י"ד א' דלפני דלפני לא מפקדינן הק' הראשונים ז"ל ש"ם, מהא דאמרי' בפסחים מ' ב' גבי ארבא מלאה חיטים דטבעה בנהר חשבא והמים החמיצו החיטים דאסור לזבוני לעובד כוכבים דילמא הדר ומזבנה לישראל.

וכ' הרא"ש ז"ל בפ"ק דע"ז ס"ד "ודוקא גבי עובד כוכבים אבל גבי ישראל דחיישינן להכשיל חיישינן אלפני דלפני כדאמר בפסחים בפרק כל שעה [מ ב] גבי ארבא דטבעה בחשבא דאסור לזבוני לעובד כוכבים דילמא הדר ומזבנה לישראל", וכ"כ המאירי ז"ל ש"ם, והט"ז ז"ל ביור"ד סי' קנ"א סק"ג העתיק דברי הרא"ש ז"ל הנ"ל דבישראל איכא איסור לפני דלפני, ואע"ג דיד גוי באמצע, והשתא לפי"ז בנד"ד נהי דהגוי עצמו אינו אסור לשכור הנהג מונית בשבת, מ"מ הזקן הישראל שמעסיק את הגוי ויודע הוא שהגוי יקח נהג מונית מחלל שבת, חייב למנוע ואח"כ עובר על איסור לפני דלפני, דבגללו ולצרכו הגוי מכשיל ישראל אחר.

ברם, נראה בע"ה דגם לדעת הרא"ש ז"ל דאיכא איסור משום לפני דלפני כשהנכשל ישראל, וגם לדעת הפמ"ג ז"ל דגוי מוזהר אלפני עור, מ"מ בנד"ד יש לצדד דלכו"ע ליכא לפני עור ואמינא מילתא בטעמא.

הנה דעת הפני משה ז"ל בתשו' ח"ב דהיכא דהנכשל הי' יכול לכיכל על"י ישראל אחר, וכגון אחד הרוצה ללוות מחבירו בריבית ואם הוא לא ילוה המעות, ישראל אחר ילוה המעות בריבית, אע"ג דגם הישראל האחר מכשיל את המלוה, מ"מ אין הלוה הראשון עובר בלפנ"ע במה שמכשיל את המלוה באיסור ריבית. דגם בלאו איהו הי' מוצא המלוה ליכשל ע"י ישראל אחר באיסור ריבית. ונחשב כחד עברא דנהרא דאמרי' בע"ז ו' ב' דליכא איסור לפנ"ע, יעו"ש.

והנה כדברי הפני משה ז"ל כתב נמי הכנה"ג ז"ל מדילי' ביו"ד סי' קנ"ט הגה"ט אות י"ג, וכן הכתב סופר ז"ל בתשו' יו"ד סי' פ"ג הביא דברי הפ"מ ז"ל ופסק כן להלכה, אבל המל"מ ז"ל בפ"ד ממלוה ה"ב בפליג הנ"ל דהלוה הראשון עובר באיסור לפנ"ע, יעו"ש שכ' ב' טעמים. והרבה אחרונים ז"ל פסקו להלכה כדעת המל"מ ז"ל.

והשתא לפי"ז בנד"ד הרי גם הגוי לא יכשיל את הנהג מונית בחילול שבת הרי ישראל אחר יכשילו, דזהו אומנתו של הנהג, וא"כ לדעת הפ"מ ז"ל ודעימי' ליכא איסור לפנ"ע, אמנם כ"ז היינו לגבי איסור תורה, אבל אכתי כיון דהוי כחד עברא דנהרא, הוי עכ"פ איסור דרבנן וכדכ' התוס' והרא"ש ז"ל בשבת ג' א', וכ"כ הפת"ש ז"ל ביו"ד סי' ק"ס סק"א בדעת הפני משה ז"ל.

מיהו נראה דבנד"ד אפי' איסור דרבנן ליכא, דהא גוי אינו מוזהר לשמוע לחכמים ואין עליו איסורין מדרבנן, וכיון דהמכשיל בנד"ד הוא הגוי, לא שייך לדון משום איסור דרבנן. [אלא דזה יועיל רק לענין דהגוי אינו עובר בלפנ"ע ואפי' מדרבנן, אבל לענין דהזקן עובר בלפני דלפני לא יועיל סברא זו דעכ"פ מדרבנן אסור לישראל להכשיל בלפני דלפני אפי' בחד עברא דנהרא].

ונלע"ד בע"ה המצאה נפלאה לולי דמיסתפינא דבנד"ד גם לדעת המל"מ ז"ל הנ"ל דפליג על סברת הפ"מ ז"ל י"ל דשרי, דהנה הבית יצחק ז"ל הנ"ל כ' דהיכא דאם הוא לא ילוה יבא ישראל אחר ללוות והישראל האחר הוא שוגג שאינו יודע שאסור להלוות בריבית י"ל דגם המל"מ ז"ל יודה דמותר יעו"ש, ונראה כונתו ז"ל דס"ל דהמכשיל בשוגג את חבירו לא עבר אלפנ"ע וכדכ' השפ"א ז"ל בשבת ג' א' והאבני נזר ז"ל ביור"ד סי ג"ה סק"י, והרי המל"מ ז"ל כ' דבכה"ג דאם הישראל לא ילוה ממנו ילוה ממנו גוי אחר שאינו מוזהר בלפנ"ע לכו"ע שרי, וה"נ הישראל השני שאינו עובר בלפנ"ע הוי כגוי לענין זה.

והשתא לפי"ז בנד"ד דגם אם הגוי לא יכשיל את הנהג מונית הרי אנשים אחרים שאינם יודעים עיקר שבת יכשילוהו וכיון דאינם יודעים עיקר שבת והו"ל שוגגים אינם עוברים בלפנ"ע, א"כ גם לדעת המל"מ ז"ל י"ל דשרי.

ודע, דלפי המציאות בזמנינו יש לצדד דלכו"ע בנד"ד אין הגוי עובר בלפנ"ע, דהנה במושיט כוס יין לנזיר, והנזיר יש ביכלתו לקחת יין משל עצמו, לכו"ע נחשב כחד עברא דנהרא, והנה הנהג מונית אם אינו מוצא מי שישכרנו אינו עומד במקום אחד אלא סובב הולך אנה ואנה ברכבו למצוא שוכרים, וא"כ הוי חד עברא דנהרא.

ג] ועתה נדון בע"ה משום אמירה לגוי, הנה אם הגוי יכול להלך ברגליו א"כ כשלוקח מונית אדעתא דנפשא קעביד ואין כאן משום אמירה לעכו"ם, אבל אם אין לו אפשרות להגיע בשעה מוקדמת אלא א"כ יקח מונית, א"כ גם בלא שהישראל אמר לו לעשות כן מ"מ הרי עושה כן על דעתו של הישראל ומתחייב משום שכירותו לבא אליו בשעה מוקדמת וגם זה אסור משום אמירה לעכו"ם והוי כשלוחו של הישראל, וכדכ' הרמ"א ז"ל באו"ח סי' רמ"ד ס"ה, ועי' בדברי המ"ב ז"ל ר"ס רמ"ב. [וזהא דהגוי יכול לבוא כבר בער"ש ויישאר ללון שם ונימא דמה שחוזר הגוי לביתו ובא למחרתו ביום השבת אדעתא דנפשא קעביד, הא ליתא, דביה"ח אינו מאפשר לגוי ללון שם].

ברם, אי משום אמירה לעכו"ם לית לן בה, דאע"ג דכשנכנס למונית ופותח הדלת נדלק האור שבתוך הרכב והוי איסור תורה, ואין כאן אלא שבות אחד, מ"מ הא מרן המחבר ז"ל בסק בסי' שכ"ח סי"ז דלצורך חולה שנפל למשכב מותר אמירה לעכו"ם ואפי' אם הנכרי עושה מלאכות דאורייתא, ובנד"ד הזקן ודאי הוי חולה שנפל למשכב, ומותר לו לצוות לו להדיא לעשות עבורו מלאכות דאורייתא.

מיהו נלע"ד בע"ה לדון בדבר החדש ובהקדם ג' הקדמות.

א] דעת המחנה אפרים ז"ל בהל' שלוחין סי"א דהמצוה לפועל שלו גוי לעשות מעקה אע"ג דאין שליחות לגוי יכול לברך, דפועל עדיף משלוחו דיד פועל כיד רבו, והעתיקו הפת"ש ז"ל בחו"מ סי' תכ"ז סק"א ללא חולק, [ועי' בדברי מהריט"א ז"ל פ"ד דבכורות אות ג', ובדברי הנתה"מ ז"ל סי' קפ"ח סק"א] וכ"כ הדברי חיים ז"ל הל' שלוחין ס"כ, ומצינו כן בדברי המקנה ז"ל בקו"א ר"ס ל"ה דיכול לשלוח עבדו לקדש לו אשה ואע"ג דאינו בתורת קידושין משום דיד עבד כיד רבו.

ב] יש להסתפק בהא דקיי"ל דאין שליח לדבר עבירה, היאך יהי' הדין בשולח פועל שלו לעשות עבירה האם לדעת המחנ"א ז"ל דיד פועל כיד רבו המשלח חייב, והנה המנח"ח ז"ל במצוה כ"ז אות ו' צידד דהשולח עבדו לדבר עבירה המשלח חייב דכיון דידו כיד רבו לא שייך בזה דינא דאין שליח לדבר עבירה, אבל השער המשפט ז"ל בסי' קפ"ב סק"א הוכיח דלא מהני יעו"ש, והתהל"ד ז"ל בחיבורו שהם וישפה בפ"ז ממעילה נסתפק בזה.

וראה זה מצאתי דהאמרי בינה ז"ל בקונט' הקנינים סי"ט הביא מדברי הראב"ן ז"ל [במהדורת דבליצקי נמצא בח"ב בבא מציעא סי' ח"ס] דהשולח עבדו לגנוב או לחבול בפלוני האדון חייב, ויליף האמרי בינה ז"ל מדברי הראב"ן ז"ל דבפועל יש שליח לדבר עבירה, יעו"ש.

ג] נחלקו רבנן קמאי ז"ל האם שייך שליחות בעבירת מלאכות בשבת, דדעת רש"י ז"ל בשבת קנ"ג א' ד"ה מאי טעמא דיש שליחות במלאכות שבת, וכדהוכיח הבית מאיר ז"ל באהע"ז ס"ה סי"ד, והחתו"ס ז"ל בתשו' או"ח סי' פ"ד הוכיח מדברי הרמב"ם ז"ל דליכא שליחות לענין שבת דלענין מנוחת שבת לא שייך שיהיה שלוחו כמותו דהתורה הקפידה על מנוחת גופו של ישראל ולא אגוף המלאכה.

ומעתה לפי"ז נמצינו למדים דבר חידוש, דישראל האומר לפועל שלו לעשות מלאכה בשבת, המשלח עובר על איסור תורה, דכיון דגם לענין מלאכות שבת איכא שליחות, ואע"ג דהוי דבר עבירה מ"מ הא בפועל איכא שליח לדבר עבירה. נמצא לפי"ז בנד"ד דהזקן חייב למנוע מהפועל לשכור נהג מונית יהודי, דכיון דהגוי הוי פועל שלו וכשפותח דלת הרכב ונדלק האור עובר על מלאכה דאורייתא, א"כ המשלח הזקן עובר על איסור תורה.

אמנם תליא אם הגוי עובד בקבלנות או כשכיר יום המשתמלם לפי שעות עבודה, דאם עובד בקבלנות הרי כ' הפת"ש ז"ל הנ"ל בסי' תכ"ד דבקבלנות לא קאמר המחנ"א ז"ל דידו כיד רבו יעו"ש, אבל אם הוא שכיר יום או שכיר שעה דידו כיד רבו, אדונו עובר באיסור תורה. ומה"ט בהרבה ישיבות ומוסדות גוים עושים מלאכה דאורייתא עבור הישראל, והתם בדר"כ הוי בקבלנות.

אלא דתימה לומר כן, דהא מדברי מרן המחבר ז"ל בסי' רמ"ג מוכח להדיא דכשפועל שלו עובד בבית המרחץ בשבת אין הבעלים עובר אלא על איסור דרבנן דאמירה לעכו"ם, והתם מיירי להדיא כשהפועל קעביד נמי מלאכות דאורייתא כהיסק בית המרחץ וכדו', וצ"ע.

והנה הנתה"מ ז"ל בסי' שמ"ח סק"ד הק' על מה שחידש הא דבשליחות מעשה בלא חלות איכא שליחות גם ע"י גוי וליף לה מדברי התוס' בשבועות ג' א' ד"ה ועל הזקן, עי' בדברי הנתה"מ ז"ל בסי' קפ"ב סק"א שהאריך בזה א"כ אמאי אמירה לעכו"ם הוי רק שבות תיפו"ל דהמשלח חייב משום שליחות ותי' בזה"ל "ולכך נראה דדוקא עבירה שנעשית בישראל שהוא מצווה עליו, המשלח חייב כשהשליח אינו בר חיובא, כגון כהן שאמר לישראל קדש לי אשה גרושה שע"י השליחות נתקדשה הגרושה לכהן וכו', אבל באומר לגוי בשל לי בשבת שהגוי מותר לבשל בשבת ולא נעשתה עבירה כלל ומה שאכל הישראל כשנתבשל אין בו איסור מדאורייתא כלל."

והנה לפי היסוד הזה שהעלה הנתה"מ ז"ל, איכא למימר דגם בפועל הכי הוא, דאע"ג דידו כיד רבו מ"מ כיון דאין כאן מעשה עבירה כלל לא שייך לחייב את אדונו בזה, מיהו גוף סברת הנתה"מ ז"ל אינה מוסכמת, דמדברי הגוב"י ז"ל קמא אהע"ז סי' פ' דכהן טמא השולח כהן טהור לאכול תרומה אי לאו דלא מצינו זה נהנה וזה מתחייב הי' המשלח חייב דהשליח לאו בר חיובא הוא יעו"ש, ומוכח דאע"ג דגבי השליח ליכא מעשה עבירה, עכ"ז המשלח חייב.

ברם, נראה דסברת הנתה"מ ז"ל לא שייך גבי פועל, דדוקא בשליח דבעי' שמעשה השליח יתייחס למשלח, חידש הנתה"מ ז"ל דכיון דגבי השליח ליכא מעשה עבירה לא שייך ליחסו למשלח, אבל בפועל דס"ל להמחנ"א ז"ל דלא בעי' שמעשה הפועל יתייחס לאדונו, אלא כיון דידו כיד רבו ה"ז נחשב כאילו רבו עשה הפעולה ממש, א"כ בזה לא איכפת לן הא דגבי הפועל אין כאן מעשה עבירה דסו"כ כיון דגבי האדון הוי עבירה ומעשיו של הפועל הוי כאילו האדון עשה המעשה, נמצא האדון חילל שבת, וצ"ע.

תמצית העולה מהדברים

א] נשאלתי בזקן ששכר מטפל גוי הדואג לכל הצטרכיותיו והזקן נתאשפז בבית החולים האם מותר לגוי לקחת מונית שנהגו מחלל שבת כדי לבא אליו בשבת בבוקר בשעה מוקדמת, ונלע"ד בע"ה לדון בזה בד' ראשים, **א]** האם גוי מוזהר על לפני עור, **ב]** האם ישראל מוזהר שלא להכשיל ישראל כשיד גוי באמצע, **ג]** האם איכא איסור אמירה לעכו"ם, **ד]** האם פועל שמחלל שבת חמור מאמירה לעכו"ם.

ב] התוס' בע"ז כתבו דגוי אינו מוזהר על איסור לפני עור, אמנם הפמ"ג ז"ל בגו"ר כ' דגוי מוזהר, ושמא כונתו ז"ל לפי תי' בתרא דהתוס' שם דלפי"ז ליכא הכרח דגוי אינו מוזהר.

ג] הרא"ש והמאירי ז"ל כתבו דהא דאמר אביי דאלפני עור מפקדינן אלפני דלפני לא מפקדינן, היינו רק כשישראל גורם לגוי להכשיל גוי אבל כשגורם לגוי להכשיל ישראל איכא איסורא דלפני דלפני. ולפי"ז בנד"ד הזקן עובר על לפני דלפני.

ד] מיהו נראה בע"ה דבנד"ד ליכא איסור לפנ"ע, דהנה הפני משה ז"ל חידש דישראל המכשיל ישראל אחר ואם הוא לא יכשילו ישראל אחר יכשילו אין כאן לפנ"ע דאורייתא דהוי כחד עברא דנהרא דבלא"ה יכול ליכשל ע"י אחר, והמל"מ ז"ל פליג וס"ל דאיכא לפנ"ע, והכנה"ג והכת"ס ז"ל פסקו כהפ"מ ז"ל. ולפי"ז בנד"ד הרי הנהג בלא"ה יכשל ע"י נוסע אחר.

ה] ואע"ג דגם בחד עברא דנהרא איכא עכ"פ איסור דרבנן, מ"מ הרי גוי אינו מוזהר על איסורים מדרבנן.

ו] י"ל בעז"ה המצאה נפלאה דגם לדעת המל"מ ז"ל דפליג על סברת הפ"מ ז"ל מ"מ הכא שרי, דהמל"מ ז"ל כ' דהיכא דהמכשיל השני אינו עובר בלפנ"ע, מודה הוא לסברת הפ"מ ז"ל הנ"ל דמותר לראשון להכשילו, ולפי"ז להסוברים דהמכשיל בשוגג את חבירו לא עבר בלפנ"ע, אם המכשיל השני הוי שוגג, מותר לישראל הראשון להכשילו. ומצאתי דכ"כ הבית יצחק ז"ל.

ז] ומעתה לפי"ז בנד"ד גם אם הגוי לא יכשיל את הנהג, הרי אחרים שאינם יודעים עיקר שבת ושוגגים הם יכשילו אותו, והם אינם עוברים בלפנ"ע דשוגגים הם ושב מותר לגוי להכשיל את הנהג.

ח] ועתה נדון בע"ה משום איסור אמירה לעכו"ם דכיון דהגוי המטפל אינו יכול לבוא בשעה מוקדמת אא"כ יקח מונית, והנה בפתיחת הדלת של המונית נדלק האור דהוי מלאכה דאורייתא וא"כ הוי כאילו הזקן אומר לו לקחת מונית ולהדלק האור, אמנם הא ליתא דהא לצורך חולה שאב"כ מותר לומר לעכו"ם לעשות מלאכה דאורייתא.

ט] מיהו נלע"ד בע"ה לדון בדבר החדש ובהקדם ג' הקדמות, **ההקדמה הא'** המחנ"א ז"ל חידש דאע"ג דאין שליחות לגוי מ"מ פועל גוי עדיף, דהוי כיד בעה"ב, **ההקדמה הב'** אע"ג דאין שליח לדבר עבירה, מ"מ כ' המנח"ח ז"ל דבפועל איכא שליחות אפי' בדבר עבירה, והאמרי בינה ז"ל הביא דכ"ה מפורש בדברי הראב"ן ז"ל, **ההקדמה הג'** דעת רש"י ז"ל דגם במלאכות שבת איכא שליחות, ודעת הרמב"ם ז"ל דלא שייך שליחות במלאכת בשבת דגוף המשלח נח ולמען ינוח כתיב.

י] והשתא לפי"ז נמצינו למדים דבר חדש, דאדם האומר לפועל שלו גוי לחלל שבת עובר הבעה"ב על איסור תורה, דכיון דבפועל איכא שליחות לגוי וכיון דגם לדבר עבירה איכא בפועל, וכיון דבמלאכות שבת איכא שליחות נמצא דהבעה"ב השולח את הפועל קעבר איסור דאורייתא של חילול שבת. [אבל בקבלנות גם לדעת המחנ"א ז"ל לא אמרי' ידו כיד רבו ובהרבה ישיבות גוים שעושים מלאכה דאורייתא בשבת ותתם הוי בקבלנות].

י"א] והנה הנתה"מ ז"ל כ' דגם לעת התוס' דבשליחות מעשה איכא שליחות לגוי מ"מ בשולח גוי לחלל שבת ליכא שליחות דהגוי השליח לא קעבד כלל מעשה עבירה ולפי"ז לכאו' ה"ה בפועל דאין כאן מעשה עבירה כלל, מיהו מדברי הגוב"י ז"ל נראה דכהן טמא השולח כהן טהור לאכול תרומה, לולי הסברא דלא מצינו זה נהנה וזה מתחייב הי' המשלח חייב.

י"ב] גם נראה מסברא דרק לגבי שליחות דהמעשה הוא של השליח אלא דמתייחס למשלח בזה כ' הנתה"מ ז"ל דהיכא דליכא מעשה עבירה אין זה מתייחס כעבירה למשלח, אבל לענין פועל דאין זה התייחסות, אלא נחשב כאילו הבעה"ב עשה המעשה דיד פועל כיד רבו, בזה לא מהני הא דאצל השליח אין זה עבירה כלל.

י"ג] ולפי"ז בנד"ד לדעת המחנ"א ז"ל הי' מן הדין דאסור לגוי לקחת נהג מונית יהודי דנמצא דעי"ז הזקן עובר בחילול שבת דאורייתא.

עטרת זהב

פרקי הגות ומחשבה בפרשה

◆ הרב אהרן רכניצר ◆

להפוך להיות אדם לבבי, האם זה אפשרי?

מוישה, אתה שם לב שהסביבה שלך וילדיך סובלים מהניכור שלך, הם טוענים שאתה אדם קר וקשוח, אין בך רוך כלפיהם. כל בקשה צריכה לעבור מסע של תחנונים וכולי ואולי שהם יקבלו אותו, אתה מבין שאי אפשר כך להתנהל. ההתנהגות שלך עוברת הלאה בשרשרת בין דורית. האם זה התוצאה שהיית רוצה שיקרה?

מוישה נאנח ומתנשף קלות. נניח יענקל, שאני לא רוצה שיתממשו כל מה שתיארת, **וכי אתה יכול לשתול לי לב חדש?** זה התכונה שלי שאני קר מזג, לא יודע לתת מעצמי יותר מידי, וזהו.

באמת, במושכל ראשון **גם אני הייתי חושב כמוך** שעם נתונים קיימים אי אפשר להתמקח, עונה יענקל. אבל אתה מבין לבד שאם האדם לא ניתן לשינוי משמעו העדר בחירה אם כך אין תביעה על האדם וממילא אין שכר ועונש.

אני רוצה לשתף אותך בשאלה קשה שהקשה הסטייפלר זצ"ל בספרו ברכת פרץ [פרשת ויקרא] **אנו מוצאים בתורה הרבה מצוות שהם תלויים בנדבת הלב של האדם** כמו נדבת המשכן, קרבנות נדבה, נזיר, צדקה וכיו"ב, ועוד שלל מצוות שמדין תורה די בכלשהו, וחכמים תחמו את זה בשיעורים נרחבים כפי נדבת הלב של האדם. שואל הסטייפלר **ממה נפשך, אם אלו מצוות שנחוצות לעבודת ה' מדוע אין הם מצוות חיוביות הכוללות שיעורים מחייבים. ואם זה לא נחוץ למה בכלל ניתנו דינים אלו?**

ומתרץ שתפקיד המצוות שיש בהם התנדבות האדם, במה שלא נתחייב מפורשות מן התורה, או לחילופין דברים שהתחייב עליהם אבל לא בכמות מוגדרת והוא מנדבת ליבו מגדיל אותם, **הרי שהם אלו שמקרבים את אהבת ה' אל האדם בכך שמנדב מעצמו למענו ית"ש.**

בטח יצופו ויעלו בך שאילתות מהסוג **וכי איך אפשר לצפות מהאדם להתנדב כשהם מסוג הדברים התלויים בלב**, הרי שלכאורה כל אחד כבול לתכונות הלב בהם הוא נולד, וכביכול שפוט להרגליו שאינם בשליטתו. התשובה לכך שזה **ממש לא נכון ובהחלט אפשרי** ולהלן נגיע לזה, אך קודם עלינו לדעת שבדיוק כמו שהתורה ציוותה על אהבת ה' שהוא דבר המסור ללב, בדיוק כך כשחייבה אותנו לנדבת הלב, היא מוכיחה לנו באופן ברור שאלו מהדברים שהם **ברי השגה ויכולת שינוי, הנעוצים בבחירת האדם.**

לפני שנמשיך, נעסוק בעוד שאלה שמעסיקה רבות את האנושות. האם יש לנו יכולת להתחבר רגשית לכל אדם כמו שכנים או חברים לשטיבל, או בין בני זוג, כשהמכנה המשותף הוא שהתכונות שונות ומנוגדות זה לזה, **האם אני באמת יכול להיות חבר של כל אחד?**

אייתי ספר ונחזה בדבריו המופלאים של המהר"ל בספרו דרך החיים (אבות פרק ב' משנה ט) אמר להם, צאו וראו איזהו דרך ישרה שידבק בה האדם. רבי יהושע אומר **חבר טוב** ורבי יוסי אומר **שכן טוב.**

חבר טוב ושכן טוב הם שני דברים מובדלים ואין קשר ביניהם, אם כן מהו אמות המידה בהם הם חלוקים רבי יהושע ורבי יוסי? אומר המהר"ל ביאור נפלא מאוד, **חבר טוב** הוא הביטוי לקשרים בין אישיים ברובד הנפשי הוא משכן הלב. ושכן טוב הוא הביטוי לקשרים המתהווים באמצעות השכל, המשולים למגעים של שכן טוב, כמו השכל הנמצא במשכן האדם.

אנחנו יודעים שיש מושגי קרבה הבנויים מיחסי חברות, וישנו היבט נוסף של קרבה מצד יחסי שכנות, **במה נעוץ ההבדל ביניהם?**

לכל אדם יש חבר קרוב שהוא מרגיש שהוא קרוב לליבו ולנפשו, **בחינת לב מרגיש לב**, כל אחד מהם- יתרגש בשמחות אצל השני וחלילה יחוש היטב את צער חברו. בכל מה שיתרחש אצל מי מביניהם, יתייצב החבר הנפשי לדרישת שלומו באופן עקבי ולהושטת יד בנפש חפיצה בכל המצטרך. החיסרון בכך, הוא שיום אחד יכול לפרוץ מריבה ביניהם והם יפרדו ובכך יסתם הגולל על החברות ואפשר שהחיים ימשיכו לזרום הלאה עד מציאת החבר החדש הבא בתור.

לעומת זאת, יחסי שכנות הם מציאות של משפחות שחולקים שטחם משותף בבנין אחד ומטבע הדברים יש בהם קשר מתבקש מצד השכל המחייב זאת. הם ישאילו כלי עבודה זה לזה, יעזרו בהלוואת מוצרי מזון ובייבי סיטר ואף יחליפו מתכונים, **אבל ממש לא מחייב קשר נפשי ביניהם.**

הוי אומר ששני אנשים בעלי משכל, שיכול להיות להם שיחה משותפת בשלל תחומים, שיהנו לְפַתֵּחַ שיחות של שעות, ניתוחי דברים ודיונים אל תוך הלילה **בכל זאת הם ישארו חברים שכליים בלי שום קשר נפשי ביניהם.** ואלו דברים שכולנו יכולים להעיד עליהם כמציאות קיימת. כמו שרואים הרבה בחורים שהם בעלי עניין בין הבחורים אבל היא אינה מעידה על היותם אנשים חברתיים בנפש. הבעיה מתחילה כשאחד הצדדים מחפש קשר נפשי והשני לא מצליח לפתח את הידידות הזאת מעבר לשכל, **האם יש דרך לגשר בין הפערים?**

הבה נבחן את המעלות והמגרעות של כל דבר, ומתוך כך נבין היטב את דברי המהר"ל. **על פניו הקשר הנפשי הוא דבר הטוב ביותר.** אך באמת אליה וקוץ בה. אנחנו אומרים כרחם אב על בני,ם ומי מאתנו לא שאל את עצמו ולו לפעם אחד, **אם כבר דימוי של רחמים הרי שהיא נמצאת בחיקה של האם**, כיצד איפוא היא רשומה בטאבו בצד האב? התשובה אומר המהרש"א אמא, אם חלילה אחד הילדים פוגע בה, **היא לא תסלח לו כל כך מהר,** לעומת האבא שהוא השכלי, **יסלח וימשיך הלאה להיות האבא הנותן.** הרי שהמעלה של קשר נפשי יש בו טעם לפגם בעת פגיעה.

השכל אמרנו יש בו חיסרון שהוא פחות דבר מְחַבֵּר, **אבל המעלה שלו שאפשר לנצל אותו ככלי להתגבר על מכשולי הרגש.** וזאת, כשאבין שככל שאני נותן מעצמי לאחר **אני מפתח קשר רגשי עמוק שיכול להוות בינינו קשר אמיץ וחזק,** בתנאי שאינני יוצר תלות בין הנתינה לחברות. אלא השכל שלי אומר תן כי אני רוצה לתת ולא שאני נותן כי אני רוצה שהשני יחזיר לי. חשוב להבין שגם אם אני עושה משהו כביכול מרצוני ומהתנדבות שלי, **היא תקינה ומועילה רק אם זה נעשה מרצוני המלא ולא מהרצון לְרָצות את האחר שאז איננו בנתינה.** כשאלו הם פני הדברים אזי הנתינה תרבה אהבה וקשר אמיץ שלא ייאשר בגדר שכנות טובה אלא יחסי חברות. ולכולנו יש גם שכנים טובים שהם לא שכנים טכניים למשלוח מנות מחייב, אלא גם יחסי חברות מעולים. וככזה הוא המתכון המושלם לשלום בית.

רבי יוסי שהיה נוהג במידת חסידות ראה בשכן טוב ערך מוסף מעל חבר טוב מהסיבה שכתבנו, ולכן בחר במעלה זו על פני המעלה של חבר טוב כפי שרבי יהושע הבין.

אומר הסטייפלר, **תכלית העבודה הוא ההגעה לאהבת ה'** שלא יהיה קיום המצוות כמי שכפאו שד, שנעשה לְרָצוֹת את הקב"ה בלי שארצה בכך. אי לכך המצוות שכוללות התנדבות מצד הלב שלנו ומצד הרצון שלנו **הוא הדבר הגורם לנתינה שמולידה אהבה.** דאילו היו בגדר חובה לא היה מתעורר על ידי כך לאהבתו ית"ש, שאינו אלא כפורע חובו.

ועוד הוא אומר, **אין הבדל באיזה התנדבות שנבחר לעשות למענו ית"ש** וגם לא על איזה דרך, כי הרבה דרכים יש להתנדבות הלב לעבודת השי"ת, יש שיבוא לידי ביטוי **ביגיעת התורה** יותר מכפי יכולתו, ויש **בתפילה בדביקות**, ויש בריבוי **צדקה וחסד**, ויש בדקדוק **בדיני הלכה**, ויש **בזיכוי הרבים** ויש **במילי דחסידותא**. העיקר הוא לקיים את "כל נדיב **לבו** יביאה" עד שתבושר ב'והמלאכה היתה דים והותר. חזק חזק ונתחזק.

לעטר כתורא

דרושים נאים לפרשת השבוע

◆ הרב נדב פגד ◆

זה תחילה לעולם

כתב האבן עזרא - "**ביום החדש הראשון באחד לחדש - זה תחלה לעולם, והוא סוד".** ונראה לבוא בפשט דברי האבן עזרא, דהנה אותו היום י"א שהיה ראש חודש ניסן. והנה איתא בגמ' ראה"ש מח' ר"י ור"א מתי נברא העולם, דעת רבי אליעזר שבתשרי ורבי יהושע ס"ל בניסן, וכתבו התוס' (שם כז. ד"ה כמאן) דאלו ואלו דברי אלוקים חיים ובתשרי עלה במחשבה ובניסן נברא, ובספר נחלת יעקב הגיה בדברי תוס' להיפך, וכן כתב האוח"ק בבראשית שאפשר לומר גם להיפך, ודהינו שבניסן עלה במחשבה ובתשרי נברא. והנה ידועה דרשת חז"ל על המילה 'בראשית - בשביל ישראל שנקראו ראשית', דהינו שמטרת תכלית הבריאה היא ישראל. והנה לאחר מעשה העגל עלה במחשבה לפני הקב"ה לכלות את שונאיהם של ישראל ח"ו כדכתיב "ועתה הניחה לי ויחר אפי בהם ואכלם ואעשה אותך לגוי גדול", נמצא שבמחשבה לפני הקב"ה אם היה מכלה שונאיהם של ישראל היה העולם כלה מאליו, והוא באותו היום ממש שבו נברא במחשבה.

וידוע שהמשכן נקרא משכן העדות שהוא עדות לישראל שכיפר להם הקב"ה על מעשה העגל (רש"י ריש הפרשה) וכתב באוחה"ק שלכן נכתב 'אלה פקודי המשכן' שבאו לכפר על 'אלה אלוקיך ישראל' וכן כל שאר מעשיהם במשכן הכל היה לכפר כנגד מעשה העגל, עיי"ש. א"כ י"ל שכלפי המחשבה באמת נחרב העולם, וכאשר עשו המשכן וכיפרו על העגל כאילו נברא העולם שנית ממש בו ביום של ראש חודש ניסן. והמקור לזה איתא בדעת זקנים (פל"ח פכ"ה) **בא וראה כמה חביב המשכן שהוא כנגד ברייתו של עולם כיצד ביום הראשון בראשית את השמים. וכתיב נוטה שמים כיריעה וכנגדן במשכן ועשית יריעות עזים. בשני יהי רקיע ויהי מבדיל וכנגדו במשכן והבדילה הפרכת לכם. בשלישי יקוו המים וכנגדו ועשית כיור ששם המים מכונסין. ברביעי יהי מאורות וכנגדן ועשית מנורת זהב. בחמישי ישרצו המים ועוף יעופף וכנגדו והיו הכרובים פורשי כנפים. בששי נברא אדם וכנגדו ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך בשביעי ויכלו וכנגדו ותכל ולשם כתיב ויברך אלהים וכנגדו ויברך אותם משה. לשם כתיב ויקדש אותו וכנגדו וימשח אותו ויקדש אותו וכנגד שמים בית קדשי הקדשים ששם שכינת הקדוש ברוך הוא.**

ועתה מצאתי ת"ל שכבר כתב כעין זה הכלי יקר וז"ל **ואולי מטעם זה נעשה המשכן על תמונת העולם בכללו, לפי שקודם מתן תורה היה העולם כולו תוהו ועל ידי התורה יצא העולם מכלל תוהו ובוהו, ועל ידי שעשו העגל נשתברו הלוחות חזר העולם לתוהו ובוהו וכשנתכפר להם עוון העגל יצא העולם שנית מכלל תוהו ובוהו, והרי הוא כאילו היה נברא העולם שנית בזמן ההוא על כן נצטוו אחר כפרת העגל לבנות לו בית בתבנית כל שלושה עולמות לומר לך שעכשיו חזרו הדברים לכמות שהיו תחילה קודם העוון. ובזה נתן הקדוש ברוך הוא פתחון פה לבעלי תשובה כמו שאמרו חז"ל (עבודה זרה ד ב) לא עשו ישראל את העגל אלא כדי ליתן פתחון פה לבעלי תשובה וכו'.**

עטרת זקנים

ליקוטים נפלאים מתורת רבוה"ק מדז'יקוב זי"ע

ויקהל משה את כל עדת בני ישראל כו'

א"י, על דרך שכתב בשל"ה זצ"ל (שבת פנ"מ סג), דהא דאמרו ז"ל "לא יהא דיבורך של שבת כדיבורך של חול", **אין זה חסידות בעלמא, רק על פי דין אסור לדבר דיבור שאינו של קדושה בשבת.** כי טעם שמירת שבת הוא משום 'כי ששת ימים עשה ד' כו' וביום השביעי שבת', והקב"ה לא שבת רק מדיבור לבד, כי כל פעלו במאמר. ולזאת צריך האדם לקיים מצות שבת ג"כ בדיבור.

וזהו: **ויקהל כו' ויאמר אליהם אלה הדברים אשר צוה ד'** כו'. פירוש, בעת שצוה ד' לברוא העולם לא היה רק בדיבור לבד, ועל ידי דיבורו נברא כל העולם בששת ימים. ועל כן גם אתם תשמרו שבת באופן זה, להזהר מדיבור שאינו של קדושה, וידבר רק כל הצורך לקדושת שבת.

(אמרי נועם)

החודש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה.

ובמדרש רבה, 'כשאמר הקב"ה החודש הזה לכם מיד גילו הצדיקים את ראשיהם'. וכבר פירשו בזה מפרשי התורה, וגם אני אענה חלקי.

דהנה ברית הלשון וברית המעור אחד הוא, כי באם האדם ח"ו פוגם בברית הלשון אזי ח"ו יש פגם בברית, שבא על ידי הקליפה הידועה (ליל"ת) העולה ת"פ, **ועל כן צריך האדם לשמור את עצמו מאוד מדברים בטלים ודברים של מה בכך**, כמו שאמרו חז"ל ודברת בם ולא בדברים בטלים, **כי בפגמו בלשונו פוגם נפשו ונשמתו הטהורה**, כמו שאיתא בספרים על 'נפשי יצאה בדברו', שנכתת ח"ו מהשורש מחיות העליון.

והנה איתא בספר יצירה המליך אות ה' בשיחה וברא בו ניסן בשנה, יען כי במצרים היה הדיבור בגלות, ובפסח יצאו לחירות עולם, ועל כן נקרא הרגל בשם פסח מלשון פ"ה ס"ח, שרומז לקדש הדיבור שלא לדבר רק בדיבורי תורה ותפלה, כמו שאיתא בדברי חז"ל, יכול אף בדברי תורה כו' ת"ל צדק תדברון, ועל כן נאמר אצל קרבן פסח **'ויקחו להם איש ש"ה לבית אבות שה לבית'**, כי תיבת ש"ה ר"ת **ש'יחה ה'**, כנ"ל בשם ספר יצירה, כי המליך אות ה' בשיחה, והיינו, שעיקר השיחה יהיה בתורה ותפלה הנקראים בשם **בית**, בי"ת המדרש, גם כי ביתי בי"ת תפלה. וזהו דייקא 'איש שה לבי"ת אבות ש"ה לבי"ת', להמשיך שיח"ה ה' לבחינת בי"ת תורה ותפלה.

'ואם ימעט הבית מהיות משה', היינו, באם הוא בעל משא ומתן אשר מוכרח לדבר בעסקיו ולא די לו בדיבור תורה ותפלה, אז על כל פנים **'איש לפי אכלו תכסו על השה'**, היינו, שיצמצם וימעט דיבוריו רק מה שצריך בהכרח להרויח בהם פרנסת נפשו ובני ביתו, וזהו 'איש לפי אכלו' דייקא. 'תכוסו על השה', אדם כזה נקרא בשם שה תמים, בלי פגם ושמצה, כי בשומר לשונו נשמר בו בחינת יסוד. ועל כן לקחו בעשור שאז היה שבת הגדול, כי כשלקחו אותו ותיקנו ברית הלשון, נשמר ממילא ברית המעור. על כן לשו"ן מענו"ר עולה שב"ת כדאיתא בספרים.

ועל כן נשפע בחינת פרנסה בחג הזה, כמאמרם ז"ל בפסח נידונין על התבואה, כי בתיקון בחינת יסוד המשפיע מפשיכין פרנסה וכל טוב, וכמו שאנו אומרין בפייט של נעילה ביום כפור [בברכת מחיה המתים] 'זעק וחנן ושיחה לא גרע חוסן ברכה באשר זרע', היינו, אם כל עסקו בתורה ותפלה כטעם 'זעק וחנן', גם 'ושיחה לא גרע', שגם בשיחה הכרחית לא פגם, אזי 'חוסן ברכה באשר זרע', כי נשפע לו שפע ברכה, כי נתייחד יסוד ומלכות, משפיע ומקבל.

על כן נקרא החודש ניסן **רא"ש** כמו שנאמר 'החודש הזה לכם רא"ש חדשים', ומספר רא"ש עם ניס"ן עולה אדנ"י במילואו, בחינת מלכות, גם ניס"ן עולה יסו"ד צ'. וזהו דאיתא במדרש רבה כיון שאמר הקב"ה החודש הזה לכם והזהירם על תיקון הלשון והמעור כנ"ל, מיד גילו צדיקים את ראשיהם, כי מילוי רא"ש כזה, **רי"ש אל"ף שי"ן**, המילוי לבד עולה ת"פ, היינו שגרשו ותיקנו קליפה זו על ידי תיקון ש"ה תמים וכנ"ל.

(עטרת ישועה)

עטרת המקרא

באורים בפרשה בדרך הפשט

◆ הרב מנחם כץ ◆

הוצאה - מוקצה

א. בשבת צו: למדו הוצאה מפרשתינו, דאמר קרא ויצו משה ויעבירו קול במחנה. משה יתיב במחנה לויה, ורה"ר הואי, וקאמר להו לישראל לא תפיקו ותיתו מרה"י לרה"ר. ובשבת קכד: איתא אטו טלטול לאו צורך הוצאה, והיינו דאיסור מוקצה הוא מלתא דאיסור הוצאה. ועי' באור שמח (שבת כד,יב) שביאר עפ"ז מה שהקילו חכמים, שאם המוקצה עודנו בידו מניחו במקום שירצה, שכן בהוצאה עצמה אם העקירה ראשונה לא היתה לכך פטור, להכי לא גזרו גם בטלטול. (ודעת הגר"א יו"ד רס"ו דההיתר להניחו במקום שירצה נאמר רק בגזירת כלים ולא במוקצה. ויש לבאר, דמוקצה דעלמא, מלבד היותו אסור בטלטול נאסר גם שימושו, משא"כ גזירת כלים הוא רק משום הוצאה, ובזה שייכא סברת או"ש הנ"ל). ועד"ז ביאר במנח"ש מה שמנעל קרוע (שבת קיב:) אסור בטלטול ולא שרי' משום טלטול בגופו, דבעלמא ההיתר הוא משום דל"ה דרך הוצאה, משא"כ מנעל, דרך טלטולו ברגלו.

ב. הרמב"ם כתב בטעם איסור מוקצה. א. אמרו ומה אם הזהירו נביאים וצוו שלא יהיה הילוכך בשבת כהילוכך בחול ולא שיחת השבת כשיחת החול שנאמר ודבר דבר, קו"ח שלא יהיה טלטול בשבת כטלטול בחול כדי שלא יהיה כיום חול בעיניו ויבוא להגביה ולתקן כלים מפינה לפינה כו' ובטל הטעם שנאמר בתורה למען ינוח. ב. ועוד כשיבקר ויטלטל כלים שמלאכתן לאיסור אפשר שיתעסק בהן מעט ויבא לידי מלאכה. ג. ועוד מפני שמקצת העם אינם בעלי אומניות אלא בטלין כל ימיהן כו', נמצא שלא שבת שביתה הניכרת. והראב"ד השיג עליו מגמ' הנ"ל דהטעם הוא אטו הוצאה.

איברא דבפסוקים בספר נחמיה פי"ג, יש משמעות לב' השיטות. שם כתוב שנחמיה ראה שדורכי הגתות היו מביאים את הסחורה, ואף באו סוחרים מצור למכור להם סחורה. ונחמיה גער בהם ותיקן שלא יבוא משא ביום השבת (טו-יט). ובשלב שני נשארו הרוכלים מחוץ לחומות, כדי שהעם יצאו לקנות מהם סחורה, ואזי גירשן נחמיה. וי"ל דהרמב"ם סבר דגזירת מוקצה מבוססת על תקנה ראשונה, שלא יהא שבת "יום מכרם ציד", ושלא יבאו דורכי הגתות לידי מלאכה. ואילו הראב"ד סבר דגזירת מקוצה מבוססת על תקנה שניה, שלא יבואו ליד הוצאה. וע"ע במגדל עוז שכתב דמש"כ הרמב"ם גזירה שלא יבוא לידי מלאכה מקורו מדברי הגמ' דטלטול אטו הוצאה, דסבר דה"ה לשאר מלאכות. ועפ"ד עולה דטעמי הרמב"ם מבוססים על ב' תקנותיו של נחמיה.

עטרת הסידים

ממשנת החסידות על פרשת השבוע

◆ הרב אברהם יצחק כה ◆

החודש הזה לכם
אותו יום נטל עשר עשרות

בשבת קודש זו מכריזים ובאים על קדושת ימי חודש ניסן הבאים לקראתינו לשלום, ונתנה תוקף קדושת האי יומי ובפרט יומא רבה, יום בו נבראו שמים וארץ ושרתה שכינה בישראל ושאר מעלות טובות שמנו חכמים בהאי יום הגדול והנשגב, ומעלת שאר החודש, ימים נשגבים עד מאד שאין אומרים בהם תחנון ובהם מודים ומשבחים על כל מה שברא להינות בהם בני אדם עד לשיאו של החודש בליל ט"ו בו ליל התקדש חג.

הן מודעת זאת, מה שהאריך **בשל"ה הק'** (פסחים נ"מ ז) בשגב קדושת כל החודש: "**אבל דרך רמז נוכל לומר, דהפסוק רומז, החודש הזה לכם 'ראש חדשים', כלומר, החודש כולו הוא ראשי חדשים, כי כל יום ויום הוא כראש חודש**, וכמו שכתב הטור סימן תכ"ט בשם מסכת סופרים דאין מתענין בניסן, מפני שבאחד בניסן הוקם המשכן, וי"ב נשיאים הקריבו קרבנם כו'." ומוסיף שם "נראה לע"ד, מנהג טוב לקרות בכל יום ויום פרשת הנשיא של זה היום, כי כל נשיא ונשיא היה לו סודות גדולות, אשר המשיכו שפע הרוחניות כל אחד לשבטו כל ימי עולם. ולא לחנם כתבה התורה כל שבט ושבט ופרטה הקרבן, אע"פ שכולם היו שוות. והיה מהראוי לומר בדרך קצרה 'וכן זה הנשיא הקריב, וכן זה הנשיא הקריב כן', אלא לכל אחד היה לו סודות מיוחדות ... וגם דברי הרבות הם סודות מופלגות מושגות למי שחלק לו השם מהחכמה האמיתית. **ובקריאת הפרשה, הוא מעורר קדושת היום ...**"

ישמחו השמים ותגל הארץ. וכן האריך בזה בספר הק' **קב הישר** (ומקורו טהור מהמעין הזך 'יסוד יוסף'), ולא נוכל להעתיק כל לשון קדשו אפס קצהו נראה: "החודש הזה הוא לכם" לכ"ם הוא אותיות מלך, לרמז שחודש ניסן הוא מלך וראש לכל החדשים. ויש ליתן טעם, כי י"ב צירופי הוי"ה הן, ועל כל חודש מאיר ניצוץ צירוף הוי"ה ועל חודש ניסן מאיר שם הוי"ה כפשוטו וככתבו יהו"ה וכשמתחלף לצירופיו הוא מורה על קצת מניעות רחמים גמורים, משא"כ שם יהו"ה ביושר וכסדר אז הוא מורה על רחמים גמורים. ובשביל כן הנשמות הקדושים מתפללים בחדש ניסן על החיים כדי שהשם הוי"ה יהיה מאיר על ישראל בהשקפה של רחמים". ובדרך זו צעד הרה"ק רבי מאיר מאפטא זי"ע בספרו "אור לשמים" (לקוטים) ופירש הפסוק "**להגיד כי ישר הוי"ה צורי ולא עולתה בו**", כאשר שם הוי"ה הוא ישר -אז- ה' הוא צורי ואין ח"ו שום היזק וצער ועולה.

י"ב ימים הראשונים. בפרט האריכו בספרים הקדושים בגדולת הי"ב ימים הראשונים של החודש, אשר עליהם כבר העיד הרה"ק רבי צבי אלימלך מדינוב זי"ע בספרו אגרא דכלה (פקודי) על רבו הקדוש החוזה מלובלין זי"ע, וזל"ק: "**קבלנו דאותן הי"ב ימים הראשונים דניסן ימי הקרבת הנשיאים, המה כח כללי לי"ב חדשי השנה, כל יום רומז לחודש שלם, כן שמענו מכבוד אדמו"ר הרב הק' מהרמ"מ זצ"ל, וזכי הראות יכולין להתבונן בכל יום איזה מאורעות יהיה בחודש אשר הוא נגד היום ההוא, וכבוד אדמו"ר הרב הק' מה"ר יעקב יצחק היה כותב ברוח קדשו בכל יום מה יהיה בכל חדש, כנודע הדבר בפרסום לחבורתינו קדש, ובאותו השנה שנתבקש בישיבה של מעלה בחדש מנחם, לא כתב רק עד מנחם, והענין הוא בפרסום**".

(ואם בהרה"ק בעל הבני יששכר זי"ע עסקינן, נזכיר על קצה המזלג את חידושו בהלכה, כאשר מונים את החדשים לפי סדר ניסן אייר סיון וכו' מקיימים מ"ע דאורייתא ד'ראשון הוא לכם לחדשי השנה, וע"כ סידר את ספרו ע"פ סדר חדשים זה - וכן הוא בספרי רבות"ק מדזיקוב זי"ע - מניסן ואילך, וכמו שכותב 'לקיים מצות עשה ...', וכידוע הנידון בפוסקים בזה, ויש להרחיב בזה).

ב"י מלכים ימלוכו. הרה"ק מסדליקוב זי"ע נכד רבינו הבעש"ט זי"ע מביא מזקנו הקדוש (דגל מחנה אפרים בא): " ... וכמו ששמעתי מן אא"ז נ"ע זללה"ה שאמר פעם אחד בחודש ניסן להרב המגיד המפורסם מטורטשין '**עתה העת שצריכים להתפלל כי באחד בניסן ראש השנה למלכים ואז נתמנה בו כל השרים ושלטונים שבעולם ולעת עתה נתמנו שרים לא טובים ועתה הוא העת להתפלל**' עד כאן שמעתי מפיו הקדוש, ונראה לי שהוא מטעם הנ"ל כי בחודש זה הוי"ה כסדר שהוא אב לכל שנים עשר צירופים כנ"ל."

(ותחילת דבריו דיבר בקדשו: "החודש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה", יש לפרש בזה, על דרך שאמרתי כבר על פסוק 'בי מלכים ימלוכו' שמן השכינה הנקראת 'מלכות' נפסק כל המלכים של ישראל, ועל כן באחד בניסן הוא ראש השנה למלכים שבשנים עשר חדשים שהם שנים עשר צירופי הוי"ה ברוך הוא נתקן כל הפיסוק מלכים, **ועל כן כשבא אחד בניסן שהוא הראש הנקרא גולגלתא והוא הראשון לכל החדשים ולכל הצירופים שבחודש ניסן הוי"ה שלו כסדר וממנו נתהוו כל הצירופים והוא אב לכולן הוא ראש השנה למלכים**, וזהו 'בי' היינו י"ב חדשים שהם שנים עשר צירופי הוי"ה ברוך הוא כנ"ל 'מלכים ימלוכו' שבכולן נתקן כל הפיסוק מלכים, אך שהחודש ניסן שהוא הראש וראשון הוא ראש השנה למלכים, ועל כן נקרא זה החודש 'אביב' אב י"ב שהוא אב לכל השנים עשר חדשים, וצירופי הוי"ה שהוא הצירוף הראשון כסדר השם הוי"ה ברוך הוא, והשאר צירופים נקראים תולדות ... **ולכך ממנו נפסק ונידון כל עניני מלכים ושררה לרומם זה ולהשפיל זה הכל תלוי באחד בניסן וכשישראל מיישרים מעשיהם והלב שלהם הוא מלך וממילא כל האיברים נוטים ומתנהגים על פי הראשו שלהם ובזה גורמים שנמשך מלכותו של הקדוש ברוך הוא שנקרא גם כן לב על כל העולם והשרים והמלכים כולם בידו להטות לבם לכל אשר יחפוץ**. ולזה 'לב מלכים' היינו כשהלב הוא מלך וכל האיברים מתנהגים על ידו אז 'ושרים ביד ה' ' אבל כשחס ושלום אינם הולכים בדרך הישר מתישים כח של מעלה כביכול ודי בזה. ועיין בהקדמה לספר הקדוש "מגיד דבריו ליעקב" דברי תורתו של המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע שכתב הרה"ק רבי שלמה המגיד מלוצק זי"ע דברים נוראים ומעשה רב מהבעש"ט הק' זי"ע עם תלמידו הגדול, ואכ"מ.)

וכ"ה בספה"ק עבודת ישראל לפרשת החודש, (וכלשונו בתודה"ק: **ויש קדושי עליון שיכולין לברוא ממונים למעלה ופרקליטין טובים על ידם**) וע"ע מה שמבאר ברובד עמוק יותר עבודת המלכות באלו הימים, **י'** ימים מר"ח עד י' ניסן, ואח"כ **ד'** ימים, ואח"כ **נ'** ימים מפסח ועד עצרת ואח"כ **יום א'** הוא יום קבה"ת, רומז לשם אדנ"י קבלת עול מלכות שמים, תן לחכם ויחכם וחבל על קוצר הירעיה.

עבודת שבת החודש. כל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליין, וכל האורות מתגלות ונשפעות כבר בשב"ק זו, ובפרט האירו לנו רבותינו בעבודת ההתחדשות בראשית השנה לבלתי היות כחרש לבם.

החודש אשר ישועות בו מקיפות, החוסים בו מתקיפות (פיוט יוצרות) **לנו ולכל ישראל אמן.**

עטרות ודיבון

תחקירים בפרשת השבוע

◆ הרב נתנאל קצבורג ◆

בע"ה נעסוק השבוע בפרט אחד מפרטי מכירת חמץ.

הנה כבר נודע דמעיקר הדין אדם שיש ברשותו חמץ ורוצה להנצל מאיסור בל יראה ובל יימצא מבטלו ודי בכך. ומהו הביטול נחלקו הראשונים. דיש שסברו דעל ידי שמחשב בליבו שהחמץ בעיניו כעפר שוב אינו עובר עליו ויש שסברו שהוא מטעם שמפקירו. ומטעם זה נאמרו ב' נוסחאות בראשונים בנוסח הביטול. כתב בהגהות מיימוניות פ"ג מהלכות חמץ ומצה **ראבי"ה קיבל מר"י הלוי שיש לומר ליבטל וליהוי הפקר כעפרא, דבטול משום הפקר, כך פר"ת לעיל. אבל אביו רבינו יואל הלוי לא היה אומר הפקר.** והטור בסי' תלד כתב דנוסח הביטול הוא **כל חמירא דאיתיה ברשותי דלא חזיתיה ודלא ביערתיה ליבטל וליהוי כעפרא**, וכתב עליו הב"י שכן נהגו שלא להזכיר הפקר, וכן הוא בשו"ע. אמנם כתב המשנ"ב שם סק"ח בשם הב"ח שנכון לומר להוי הפקר כעפרא דעלמא כדי לצאת ידי הסוברים שביטול משום הפקר.

עוד נחלקו הראשונים אם צריך לומר את הביטול בפה או שסגי במה שמבטלו בלבו. הנה מקור הנוסח של 'כל חמירא' נמצא בדברי הרי"ף והרא"ש. וכתב הר"ן, **לשון זה אינו בגמ' אלא כך הוא מקובל ביד הגאונים ז"ל.** והב"י כתב על זה דמקור הנוסח הוא בירושלמי ולמד מזה דאע"פ שמדין תורה סגי במה שמבטל בלבו מ"מ תקנו חכמים שיאמר בפה ולא סגי במה שמבטל בלבו. אמנם בסי' תלו כתב הטור בשם בעל המנהיג, **אם הוא יודע שיש לו חמץ יברך על ביטול חמץ, ואם לאו לא יברך. ונראה, שאפילו יודע שיש לו חמץ בביתו אין צריך לברך, כיון שעיקר הביטול בלבו, ואם מחשב בלבו לבטל סגי, דלא מצינו ברכה על מחשבה שבלב. אף על גב שנוהגין לומר כל חמירא וכו', לא מצינו שתיקנו חכמים זה אלא שנהגו כך.** והביאור הלכה בסי' תלז ס"ב כתב דידוע שיש דיעות אם ביטול בלב סגי והגר"א הכריע להלכה שסגי במה שמבטלו בלבו.

אע"פ שמדין תורה סגי במה שמבטל בלבו, תקנו חכמים שלא להסתפק בביטול אלא צריך לבדוק את הבית מהחמץ. ובטעם התקנה כתב הר"ן ב' טעמים. **מפני שבטול זה תלוי במחשבתן של בני אדם, ואין דעותיהן שוות, ואפשר שיקלו בכך ולא יוציאוהו מלבן לגמרי, ראו חכמים להחמיר שלא יספיק בטול, והצריכוהו בדיקה וביעור שהוא מספיק ג"כ מן התורה. או מפני שחששו שאם ישהנו בתוך ביתו יבא לאכלו.** והובאו ב' טעמים אלו במשנ"ב בסי' תלא סק"ב.

והנה איסור בל יראה ובל יימצא אין עוברים אלא בחמץ שהוא שייך לאדם או שהוא חייב באחריותו. אבל אם יש בביתו של אדם חמץ שהוא שייך לגוי אין עוברים עליו שום איסור. אמנם אמרו חכמים שהואיל ואיסור חמץ אין אדם בודל ממנו כל השנה, יש לחשוש שמא יבוא לאכלו, ולכן תקנו שאם יש לאדם ברשותו חמץ של נכרי, צריך לעשות בפניו מחיצה של י' טפחים להכירא. ולפי זה לכאורה ה"ה גם בחמץ של הפקר מותר להחזיקו בביתו ויעשה בפניו מחיצה של י' להיכר. אמנם, כתב החזו"א דכיוון שהיה החמץ שלו, חששו חכמים שמא יבוא לאכלו על אף המחיצה, ולכן אמרו חכמים דלא סגי בבדיקה אלא צריך לבער את החמץ מביתו לגמרי.

לפי האמור עלה בידינו דישנם ב' סוגי חמץ. **א'** חמץ שהוא של נכרי שמותר להשאירו בבית ע"י מחיצה; **ב'** חמץ שהיה שלו והפקירו, שאסור להשאירו בבית אפילו על ידי מחיצה. ויש לברר איך הדין בחמץ שהיה שלו ומכרו לנכרי, האם דינו כחמץ שמעולם היה של הנכרי או שמא כיוון שחמץ זה היה שלו קודם הפסח, אע"פ שהוא עכשיו של הנכרי צריך להוציאו מהבית.

ונחלקו בדבר רבותינו האחרונים. כתב השו"ע בסי' תמח ס"ג **ואם מכרו או נתנו לאינו יהודי שמחוץ לבית קודם הפסח, אף על פי שהישראל מכרו לאינו יהודי ויודע בו שלא יגע בו כלל אלא שמרנו לו עד לאחר הפסח ויחזור ויתננו לו, מותר.** והב"ח והפר"ח ועוד אחרונים מפרשים דברי השו"ע **שמחוץ לבית**, שכוונתו לומר דצריך להוציא את החמץ מחוץ לבית ולא מועילה כאן מחיצה. וב' טעמים בדבר. חדא, מטעם שכתב הפר"ח **ויראה דאף אם לא קבל עליו אחריות, ואעפ"י שמכרו או נתנו לגוי, כיון שיודע הישראל שהגוי לא יגע בו כלל מחזי כמשהה חמץ בביתו בפסח ואסיר.** וטעם נוסף כתב המשנ"ב בשם הרדב"ז, דיש לחוש שמא יבוא לאכלו כיוון ששלו היה מתחילה. אמנם החק יעקב מפרש, דמה שאמר השו"ע מחוץ לבית הוא מטעם שצריך שהגוי יעשה משיכה בחמץ, אבל היכא דנעשה כבר החמץ שלו מותר להשהותו בבית ע"י מחיצת י'.

והנה אם באנו לצאת ידי דעת המחמירים צריכים אנו להוציא את החמץ מהבית ולא סגי במכירת חמץ הנהוגה. אמנם כתב המשנ"ב, דמי שיש לו חמץ מרובה יכול למכור לגוי את החדר שמונח בו החמץ וזה מועיל בודאי. אבל להשכיר את החדר בלבד, כתב הב"ח שאינו מועיל משום דשכירות לא קניא, וגם יש בזה חשש משתכר באסורי הנאה כמבואר בסי' תנ ס"ה. אמנם, המנהג הוא דלא כהב"ח ואין מוכרים אלא משכירים בלבד, וכן מצינו בשטרי מכירה שסדרו גדולי האחרונים דסגי בשכירות ואכמ"ל. ובארץ ישראל ישנו טעם נוסף שלא למכור, שהרי יש בזה איסור 'לא תחנם', ובשו"ת בית שלמה סי' צא העלה פקפוק נוסף במכירה משום דאין רגילות למכור חדר אחד בבית לאדם אחר, ובפרט אם מוכר רק מקום קטן בביתו וא"כ יש בזה משום הערמה ניכרת.

עוד יש לדון במי שמשאיר את החמץ במדף מיוחד בארון, אי שפיר למעבד הכי. ואעתיק מה שכתוב בעניין זה בספר חוט שני להגר"נ קרליץ זצ"ל, **אם משכיר חלק מהארון; אם הוא מחובר, אפשר אף להשכיר מדף אחד, דכל מדף הוא מקום בפני עצמו כמו כמה קומות. ובארון תלוש, אם משכיר חצי ארון מן הקורה עד הקרקע עם מקומו בקרקע, יכול להשאיר החצי הב' דהוא מקום בפני עצמו. אמנם באותו מקום, מדף אחד כן ומדף לא, צ"ע אם אפשר. וארון תלוי על צירים, צ"ע אם אפשר להשכיר רק מקומו לעכו"ם והמקום שתחתיו לא, אי נימא דמקום תלייתו על הקיר נקרא כמקום בפ"ע.**

עטרת צדיקים

עיון במעשי הצדיקים לרגל יומא דהילולא

◆ הרב משה רויזמן ◆

רעוא דרעוין אשתכח

לרגל הילולת הרה"ק רבי אברהם גרשון מקיטוב זי"ע - כ"ה אדר

ימי עלומיו של רבינו ה**בעל-שם-טוב** הקדוש, מוסתרים היו בשפריר חביון. בכל כוחו ניסה אותו צדיק נשגב להצניע את דרכיו מבעד למעטה של פשטות מופלגת, עד שבא עתו להתגלות לעיני כל ישראל.

גם מעיני גיסו הגדול והקדוש רבי **אברהם גרשון מקיטוב**, נסתרה דרכו של האי גיסא. ואולם, תוך כמה שנים הפך לתלמידו הראשון של רבינו, בשעה שעלה ברצון מסבב כל הסיבות לגלות את אורו הגדול, על ידי אחד מתלמידיו של רבי אברהם גרשון.

הסיפור מובא ב'שבחי הבעש"ט' משמו של הרה"ק רבי **שניאור זלמן מלאדי** - בעל התניא, וכן בכתבי הרה"ק רבי **יצחק אייזיק מקאמארנא** בשם חותנו הרה"ק רבי **אברהם מרדכי מפינטשוב**, והשינויים ביניהם קלים ביותר, לכן שילבנו אותם יחדיו, כדלהלן:

ביום חמישי אחד, דפק איש יהודי על פתח הקיטון, בית מגורי רבינו, בכפר שבין קאסוב ובין קיטוב. האיש בעל הצורה ההדורה נמנה על תלמידי רבי אברהם גרשון, והיה בדרכו אליו. כוחותיו כבר כשלו מטורח הדרך, ומשראה פתח עם מזוזה, החליט לנסות את מזלו, אולי יהיה כאן מי שיכניסו לביתו, למען יוכל לפוש קמעא. רבינו שהתבודד כל ימות השבוע ביער, לא שהה בבית, אך זוגתו הצדקנית פתחה את הדלת, וקיימה מצות הכנסת אורחים כהוגן. האיש נח מעט והמשיך לדרכו.

אך כאשר נסע משם כברת ארץ, נשברו אופני מרכבתו, וכל טרחותיו להשיג בעל-מלאכה שיתקנם עלו בתוהו. בינתיים חלפו השעות, ויהי ערב ויהי בוקר יום השישי, ושבת מלכתא כבר הופיעה על סף פתחי עולם. משהבין כי לא יספיק להגיע לרבו מבעוד יום, חזר על עקבותיו ברגל, אל ביתו של רבינו. הוא שאל את הצדקת אם בעלה כבר חזר הביתה, ותען לו ותאמר, כי דרכו של בעלה לשוב הביתה בנטות צללי ערב, בזמן הדלקת הנרות. סיפר לה האיש על התלאה אשר מצאוהו בדרך, והרבנית אכן הציעה לו לעשות את השבת בביתם.

משנכנס התפלא לראות כי האישה אופה שתים-עשרה חלות קטנות כמנהג המקובלים דורשי יחודים, ומשראתה הרבנית על תווי פניו כי מבין הוא, וכי עלול הוא לגלות את סוד בעלה, ותהי כמתנצלת בפניו: "הלא גם בעלי שהוא עם-הארץ, אדם כשר הוא, ומותר לו לאכול י"ב חלות כמעשה אחי הקדוש..."

שאל אותה האיש אם יש נהר בסביבה, שיוכל לטבול בו לכבוד שבת. "אכן גם בעלי אדם כשר ונוהג לטבול בכל יום לפני התפילה", השיבה לו, והראתה לו את הדרך לנהר.

השבת פרסה את כנפיה הטהורות על פני הארץ, ורבינו שב אל קיטונו, לבוש בגדי איכר גסים ומגושמים. משראה כי בא אורח, התרגש בכל לבו, ופניו האירו באור יקרות, "אה, כמה שמח הנני לארח יהודי כזה בביתי", הביע את התרגשותו, אך אמר לו: "אבל נראה לי כי איש חסיד אתה, ובוודאי רצונך להתפלל באריכות, ואילו אני אינני רגיל בדברים כאלו, ואין לי כח להמתין זמן רב כל כך, לכן אתפלל כדרכי במהירות ואשב לסעודה, ואתה תתפלל כהרגלך, וכשתסיים להתפלל תצטרף אל סעודתי..."

כך הסתיר רבינו את עצמו, עד שהיה האיש בטוח ללא שום ספק, כי מדובר בבור ועם-הארץ, תם שאינו יודע לשאול. הוא ראה אותו מתפלל בחופזה, ומיד מתיישב לסעוד את הסעודה. לאחר שסיים גם הוא את תפלתו והצטרף לסעודה, ביקש הימנו רבינו שיאמר לו דבר-תורה. חשב האיש לעצמו, וכי מה יודע כפרי גס ופשוט שכזה, והחל אפוא לספר לו על מה שמסופר בפרשת השבוע שהיתה פרשת שמות, על פרעה ששעבד את היהודים ולא נתנם לצאת ממצרים. "אזוי?!" (-ככה?!) - עשה רבינו עצמו כילד מתלהב - "טאקע? וואס זאגסטו!" (- אכן? מה אתה אומר!), כביכול לא שמע על כך מעולם.

ויהי בחצי הלילה, הקיץ האורח משנתו, וירא את מארחו יושב ועוסק בתורה, בנעימות מיוחדת שכבשה את לבו הנדהם. לפי גירסא אחת, ראה האיש כי "אש גדול בוער סביביו, ויקם ממשכבו לגשת אל המקום, אבל שוב לא ראה מאומה, וחשב בלבו, כי אין זה אלא מחלום הלילה". ולפי גירסא אחרת הבחין בו רבינו כי הוא כמתעלף ואמר לו: "לא היה לך להסתכל במה שלא הורשית!".

למחרת, ביום השבת, שוב התפלל רבינו במהירות הבזק וישב לאכול עם האורח, וחזר וביקש ממנו לדבר בדברי תורה. לפי הגרסא שהאיש תלה את חזיון הלילה כחלום גרידא, המשיך כמעשהו בלילה לספר את סיפורי הפרשה, ורבינו המשיך לקבל את הדברים כבתמימות מופלאה. אמנם לפי הגרסא השניה, היה האיש מבולבל למדי, וכבר ניסה לומר רמזים שונים, אלו ואלו אומרים שעדיין לא ידע האיש במה דברים אמורים.

רק כאשר ירד עליהם הערב, והסבו לסעודה השלישית, בשעה זו של רעוא דרעוין, כבר לא יכול היה רבינו להתאפק ולהצניע יותר את האש הגדולה הבוערת בלבו פנימה, ולפתע, שלא ברצונו, החלו שפתותיו נוטפות מור ולבונה, מאמרים נשגבים, עמוקים וטמירים, שנגלה ונסתר שמשו בהם בערבוביא, ולפי דברי רבי אייזיק'ל: "ובעת אמירת התורה נתמלא הבית כולו אורה, והאורח נפל ארצה מרוב אורה, ואז נזכר גם בהאש אשר ראה בלילה סביב הבעל-שם-טוב, והבין כי איש אלקים קדוש הוא וצדיק נסתר".

במוצאי מנוחה אמר לו רבינו לאורחו הנדהם: "סע לחיים ולשלום אל רבך רבי גרשון, שהוא גיסי, ותאמר לו שהנה זה הגיע זמני להתגלות בעולם..."

ולפי גרסא נוספת אמר לו רבינו לאורח שלא יגלה לרבי אברהם גרשון לבדו אלא "שילך לכת החסידים הגדולים בעיר (קיטוב), ורב הקהילה, ויאמר בזו הלשון: הנה יש אור גדול בסביבות קהילתכם, מהראוי שתלכו אחריו להביאו העיר".

לפי אותה גירסא: "כששמעו זאת הרב והחסידים הבינו כי הבעל-שם-טוב הוא זה האיש, ונזכרו על כל הפליאות שהיה להם עליו שעתה הכל טוב וישר, והלכו כולם לכפר לבקש שיבוא לעיר. הבעל-שם-טוב ראה זאת כבר קודם ונסע לעיר והם יצאו לקראתו, וכשפגעו זה בזה ירדו כולם למקום אחד ועשו ביער כסא מענפי אילנות והושיבוהו עליהם, וקבלו אותו לרב עליהם, והבעל-שם-טוב אמר לפניהם דברי תורה".

•

אכן, עת 'רעוא דרעוין' בזמן המנחה של שבת קודש, עת התגלות היא, וכדבר האמור בזוהר הקדוש (ח"ב פח, ב), שכך תרגומו: 'בכל ששת ימי השבוע, כאשר מגעת עת תפילת המנחה, שולט דין חזק ומתעוררים כל הדינים, אבל ביום השבת בעת מגיע זמן תפילת המנחה, 'רעוא דרעוין אשתכח' - הרצון של כל הרצונות נמצא, ובחינת הקדושה הנקראת עתיקא קדישא מגלה את בחינת הרצון שלה, וכל הדינים נכפפים, ונמצא רצון ושמחה בכל העולמות, ובהתעוררות רצון זה נפטר משה הנביא הנאמן הקדוש מהעולם,

עטרות של שבלים

פלאות ופרפראות

◆ הרב משה רויזמן ◆

פרשת המנורה - סגולה להבנת התורה

וַיַּעַשׂ אֶת הַמְּנֹרָה זָהָב טָהוֹר וגו' (לז, יז).

כתב הרה"ק רבי צבי אלימלך מדינוב זי"ע בספרו הק' אגרא דפרקא (אות קעב):

"נראה לי בסגולה, כשאדם אינו מבין איזה דבר בתורה יאמר פרשת המנורה בתורה ויאירו עיניו, המשכיל יבין".

מעשה מרכבה - מצויר היה על הכיור

וַיַּעַשׂ אֵת הַכִּיּוֹר נְחֹשֶׁת וְאֵת כַּנּוֹ נְחֹשֶׁת בְּמַרְאֹת הַצֹּבְאֹת אֲשֶׁר צָבְאוּ פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד (לח, ח).

בספר "גימטריאות" לרבינו שמשון (נדפס בספר ש"ך על התורה בסוף הפרשה) כתב לאמר: "לפי שעל הכיור היה מצוייר עליו מעשה מרכבה, ולזה נקרא כיור, לשון ציור וכיור" (עי' בבא בתרא נג, ב).

וכתב על כך הגאון רבי אליהו הכהן זי"ע בעל "שבט מוסר", בספרו "סמוכים לעד": "ונראה דלרמוז לזה סמך 'ויעש את הכיור' למה דחתם פרשה דלעיל 'לוחות עשה אותו', לומר שעשה את הכיור מצוייר מעשה מרכבה כאשר ראו במתן תורה בקבלת התורה הכתובה בלוחות. ולגילוי זה סמך 'לוחות עשה' כו' ל'ויעש כיור', כלומר, מה שראו בנתינת עשרת הדברות שבלוחות שראו מעשה מרכבה - ויש את הכיור, שצייר עליו מעשה מרכבה".

זהירות בשמירת חפץ של קדושה

וּבְצַלְאֵל בֶּן אוּרִי בֶן חוּר לְמַטֵּה יְהוּדָה עָשָׂה אֵת כָּל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה (לח, כא).

וברש"י: "משה צוה לבצלאל לעשות תחלה כלים ואח"כ משכן אמר לו בצלאל מנהג עולם לעשות תחלה בית ואח"כ משים כלים בתוכו אמר לו כך שמעתי מפי הקב"ה א"ל משה בצל א-ל היית, כי בוודאי כך צוה לי הקב"ה וכן עשה המשכן תחלה ואח"כ עשה כלים".

ביאר הרה"ק רבי יצחק זעליג מסוקולוב - קאצק זי"ע, כי משה רבינו ע"ה לא היה יכול לצייר בעצמו שמי שהוא מישראל יגע בארון הקודש גם אם יעמוד ברחובה של עיר, כי הלא ארון הקודש הוא, ומי יהין לנגוע בו, לכן אמר לעשות תחילה ארון, כי סוף מעשה במחשבה תחילה, ולהעמידו בכל מקום שהוא.

אבל בצלאל אמר לו: משה רבי, מכיר אני את טבע ההמון יותר ממך, כי אני שרוי בתוכם, ולכן אני אומר, כי יש לחוש לקדושת הארון אם לא יהיה מקום משכן סביבו בקרשים גבוהים וחזקים, וגם הם יהיו מאוחדים ומאוגדים בבריחים חזקים ובריח אחד תיכון שיסובב מעבר לעבר, ואז כשיחדיו יהיו תואמים רק באופן זה יהיה הארון משומר מפני אנשים בעלי מזג חם שלא יוכלו להתאפק בראותם חפץ של קדושה ברחוב...

על כך הודה לו משה: בצל א-ל היית..

בגודל שכר קריאת פרשת המשכן

וַתֵּכֶל כָּל עֲבֹדַת מִשְׁכַּן אֹהֶל מוֹעֵד וַיַּעֲשׂוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה כֵּן עָשׂוּ (לט, לב).

במדרש תנחומא (פרשת צו) איתא: "בא וראה כשהקב"ה מראה ליחזקאל את צורת הבית מה הוא אומר, הגד את בית ישראל את הבית ויכלמו מעונותיהם ומדדו את תכנית (יחזקאל מג, י), אמר יחזקאל לפני הקב"ה: רבונו של עולם, עד עכשיו אנו נתונים בגולה בארץ שונאינו, ואתה אומר לי לילך ולהודיע לישראל צורת הבית, וכתוב אותו לעיניהם, וישמרו את כל צורותיו ואת כל חוקותיו, וכי יכולין הן לעשות, הניח להם עד שיעלו מן הגולה, ואחר כך אני הולך ואומר להם. אמר לו הקב"ה ליחזקאל, ובשביל שבני נתונים בגולה יהא בנין ביתי בטל, אמר לו הקב"ה גדול קרייתה בתורה כבנינה, לך אמור להם ויתעסקו לקרות צורת הבית בתורה, ובשכר קרייתה שיתעסקו לקרות בה אני מעלה עליהם כאלו הם עוסקין בבנין הבית, ואשרי האיש העוסק בתורה והנותן ממונו ללמד תורה לבנו, כי בשביל הממון שהוא נותן ללמוד זוכה לחיי העולם הבא".

לתגובות הערות והארות: 10atarot@gmail.com ◆ מרכז מוסדות דזי'קוב בא"י רח' האיילות 20, גבעת זאב